

pe șase capitole, diferite sub aspectul intensității discursului istoric, începând cu I) *Prin atmosfera epocii* (p. 7-85) și II) *Istorici ai Bisericii din Transilvania: sumare profiluri* (p. 87- 98), continuând cu III) *Anii 1850-1870: istoriografia legitimatoră* (p. 99-187) și IV) *Anii 1870-1910: triumful istoriografiei confesionalizante* (p. 189-349) și încheind cu V) *Anii 1910-1920: reconcilierea* (p. 351-455), respectiv VI) *O tentativă bilanțieră* (p. 457-470).

O justificare a discursului istoric întâlnim, sub aspect conceptual și metodologic, chiar în partea introductivă, în care Corina Teodor menționează, între altele, lipsa unei imagini complete a efortului istoriografic între 1850-1920; tentația cercetării comparatiste a istoriografiei românești, ortodoxe și greco-catolice; pragmatismul unei atari „periegeze istoriografice”. Totodată, nu lipsită de interes este opinia autoarei asupra statutului de „istoric al bisericii”, pe care-l abordează în sens mai larg, analizând în fond toate textele, de diferite mărimi, care răspund unor reguli în cercetarea științifică a domeniului. De aceea, sunt luate în discuție chiar și contribuții în domeniul istoriei culturii, teologiei, memorialisticii, dacă acestea propuneau abordări efective asupra istoriei Bisericii și a vieții religioase.

Lectura atentă, cu creionul în mână, a cărții Corinei Teodor este profitabilă din perspectiva istoriografică, dacă acceptăm periodicizarea discursului istoric ecleziastic oferită: **istoriografia legitimatoră** (1850-1870); **istoriografia confesionalizantă** (1870-1910) și **istoriografia reconciliantă** (1910-1920). O astfel de periodizare are în vedere, pe de o parte, particularitățile politice și, pe de altă parte, direcțiile discursului istoric românesc extracarpatic și continental. În raport direct cu această precizare, oricare din cele șase capitole ale lucrării le-am parcurge, am întâlni, înainte de toate, efortul istoricului pentru sinteză, la îndemâna unei documentații inedite și editate, analizată în mod convingător. Bunăoară, în cazul capitolului al cincilea, în care Corina Teodor glosează asupra reconcilierii sub aspect istoriografic, ceea ce corespunde deceniilor 2-3 ale secolului al XX-lea, îi permite cercetătorului interesat de subiect să ia contact, la îndemâna unei scări a demonstrației istorice, cu mai multe elemente credibile și coerente sub raport istoriografic, cu aspecte ale modernizării în câmpul discursului istoric (1910-1920): reconcilierea cu câțiva ani înainte de „Marea Unire de la Alba Iulia” (1 Decembrie 1918), când asistăm la integrarea discursului istoric ecleziastic în efortul istoriografic general românesc și se înregistrează, tot atunci, reconcilierea între scrisul istoric ortodox și greco-catolic; continuarea liniei tradiționale și valorificarea ei; problema obiectivității, din perspectiva relativismului în cercetarea istorică; istoria ecleziastică și „l’image de l’autre”; efortul de reintegrare a istoriei bisericești în istoria națională; formula istoriografică a noilor sinteze de istorie ecleziastică; discursul de recepție de la Academia Română al lui Ioan Lupaș, *Nicolae Popea și Ioan Micu Moldovanu*, București, 1920, considerat, „modelul de reconciliere istoriografică”.

Cartea Corinei Teodor se încheie cu o „tentativă bilanțieră”, interesantă din perspectiva unei formule pentru cercetarea științifică în câmpul istoriei ecleziastice, la care se adaugă un util *Rezumat*, în limba franceză (p. 471-485). Nu putem trece cu vederea secțiunea cu *Bibliografie selectivă* (I. *Izvoare*; II. *Lucrări generale*; III. *Lucrări speciale*) (p. 487-511), mai mult decât necesară, care demonstrează un anumit strat în cunoașterea istoriei și pledează pentru o modernă metodă în investigația științifică. O privire de ansamblu asupra cărții Corinei Teodor, care și-a conceput cercetarea ca o incursiune în lumea scrisului istoric ecleziastic din Transilvania anilor 1850-1920, ne înlesnește lectura unei inteligente și utile propuneri pentru cercetarea ductului istoriografic, într-o etapă interesantă în care asistăm la o diversificare sub aspect metodologic și conceptual a travaliului istoricilor. De fapt, suntem în fața unei convingătoare pledoarii pentru abordarea discursului ecleziastic fără inhibiții culturale și teologice, interpretat ca o parte componentă a civilizației românești moderne, fenomen care n-a rămas fără urmări asupra unor cercuri de cititori.

IACOB MĂRZA

Cornel Tatai-Baltă, *Iuliu Moga (1906-1976)*, Blaj, Editura Astra, Despărțământul „T. Cipariu”, 2004, 26 p. + 42 foto.

Anul acesta, cu puțin timp în urmă, a văzut lumina tiparului o nouă lucrare semnată de neobositul profesor universitar albaiulian, Cornel Tatai-Baltă. Ea continuă șirul publicațiilor semnate de acest harnic cercetător, dintre care amintim: *Secvențe din arta plastică blăjeană (sec. XVIII-XX)*,

1993; *Gravorii în lemn de la Blaj (1750-1830)*, 1995 – teză de doctorat; *Pagini de artă românească*, 1998; *Din arta și cultura Blajului*, 2000; *Blajul în imagini*, 2002; *Interferențe cultural-artistice europene*, 2003, la care se adaugă peste 70 de lucrări științifice publicate în reviste și volume de specialitate din țară și străinătate.

În partea introductivă cu titlul *Bucurie și melancolie în creația pictorului Iuliu Moga*, autorul efectuează o prezentare succintă a vieții și activității pictorului. Acesta s-a născut la Ocna Mureș (Uioara), la 1 august 1906. Studiile primare și secundare le-a urmat în localitatea natală și la Cluj. În 1928 a absolvit Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj, în 1930 susținându-și lucrarea de licență. În 1936 a obținut licența în teologie la Academia de Teologie Greco-Catolică din Blaj. Din 1930 până în 1937 a predat științele naturii, fizică, chimie și mărfuri la Liceul comercial din Blaj. A urmat o perioadă de studii în străinătate (Italia, Franța, la Strasbourg obținând, în 1941, o nouă licență în teologie). În mai 1942 se reîntoarce la Blaj, unde primește diferite însărcinări pe linie bisericească, iar în septembrie 1945 este numit preot în Iași. După 1948, în condițiile noului regim politic ce a pus stăpânire pe țară, se retrage în atelierul său unde a lucrat neobosit până la încetarea din viață (4 iulie 1976).

În efortul său creator, Iuliu Moga a abordat desenul, acuarela, tempera, pastelul, dar a manifestat o irezistibilă atracție pentru ulei, tehnică la care recurge aproape în exclusivitate în ultima parte a vieții. Temele predilecte ale pictorului au fost peisajele, florile, portretele. Zona Mureșului și Târnavelor i-a oferit nenumărate surse de inspirație, surprinzând-o într-o multitudine de ipostaze. A realizat mii de tablouri, chiar dacă în 1970 se îmbolnăvește grav (îi paralizează partea dreaptă a corpului) își revine și, asemenea lui Ștefan Luchian, a continuat să picteze. Dintre lucrările sale – multe, după cum arată autorul, înstrăinate – remarcăm doar câteva: *Isus Hristos*, portretul *Episcopului Inochentie Micu* (foarte reprodus în cărți și reviste, fără a se consemna numele autorului), portretul geografului și istoricului *Ștefan Manciu*, numeroase peisaje (*Peisaj de primăvară*, *Toamna în pădure*, *Livadă înflorită*, *Pomi înfloriți*, *Lanuri de grâu în pârgă* ș. a.). Demne de menționat sunt și cele două lucrări (schițe în ulei) consacrate Marii Adunări Naționale de pe Câmpul Libertății de la Blaj, din 3/15 mai 1848, unice în felul lor, păstrate la Muzeul „Augustin Bunea” din orașul de la confluența Târnavelor.

Autorul, familiarizat cu opera pictorului Iuliu Moga (de-a lungul timpului a publicat mai multe materiale, precum: *Pictorul blăjean Iuliu Moga (1906-1976)*, în *Revista muzeelor și monumentelor (Muzeu)*, 6/1987, p. 44-51); *Les peintres de Blaj (Transylvanie) et l'Italie*, în *Folium*, Roma, III (VII), 1-2, 2001, p. 32-46 etc.), a reușit să adune, în lucrarea de față, cele mai reprezentative lucrări ale acestuia ce au fost reproduse într-o ținută grafică de excepție. Structura lucrării a fost consolidată prin așezarea bibliografiei închinată pictorului și a rezumatului în limba franceză.

Încheiem prin afirmația că profesorul Cornel Tatai-Baltă, prin această carte, a reușit să readucă în atenție, prin reevaluare, opera pictorului blăjean așezându-o în locul binemeritat. Pe de altă parte, după cum mărturiseste, și-a îndeplinit o datorie de onoare față de Iuliu Moga care în ultimul an de viață i-a spus „când eu voi fi în cimitir tu vei vorbi despre mine” (p. 26).

ZEVEDEI-IOAN DRĂGHIȚĂ

Alexandru Zub, *Istorie și finalitate. În căutarea identității*, Iași, Polirom, 2004, 263 p.

Istoria, știința a trecutului, este în mod paradoxal una dintre disciplinele cele mai sensibile la provocările prezentului. După experiența dramatică și contradictorie, a secolului 20, în care istoria a fost „folosită”, „instrumentalizată”, invocată spre a susține și legitima, de la cauzele cele mai nobile la cele mai murdare, disciplina invocată și profesioniștii săi sunt într-o continuă căutare de sens și veridicitate. Chiar cercetările profesionale, de bună credință, excelau în istoriografia românească a ultimelor decenii într-un tehnicism care nu le putea asigura o prea mare priză la public. Începând însă cu anii '90, lucrurile s-au schimbat treptat, preocuparea de a intra în dialog cu metodologiile occidentale, cu semiotica, sociologia, antropologia, pedagogia, hermeneutica și studiul imaginarului și-au făcut treptat loc¹. În această direcție a redimensionării evoluției sociale a intelectualității se înscrie erudita lucrare a academicianului Alexandru Zub, *Istorie și finalitate. În căutarea identității*,

¹ Vezi în acest sens și Toader Nicoară, *Clio în orizontul mileniului trei. Explorări în istoriografia contemporană*, Cluj-Napoca, Editura Accent, p. 36-46.